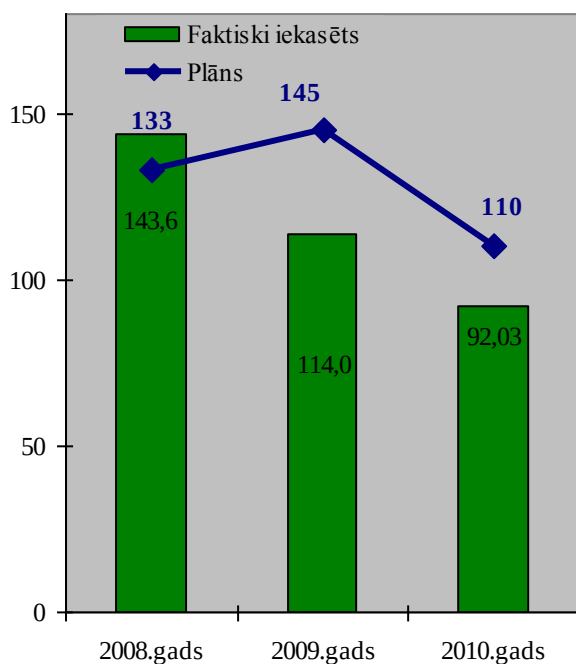

TABAKAS IZSTRĀDĀJUMU APRITE 2010.gads

1. Akcīzes nodokļa ieņēmumi par tabakas izstrādājumiem

2010.gadā par tabakas izstrādājumiem **iekasēti Ls 92,03 milj.**, kas ir par Ls 21,96 milj. jeb par **19% mazāk** kā 2009.gadā (skat. 1. un 2.pielikumu). Gada plāns izpildīts par 83%, iekasējot par Ls 18 milj. mazāk kā plānots.

1.attēls

Tā kā akcīzes nodokļa ieņēmumu par tabakas izstrādājumiem struktūrā 98% sastāda ieņēmumi par cigaretēm, var apgalvot, ka minēto straujo akcīzes nodokļa ieņēmumu samazinājumu izraisīja **legālā tirgū realizēto cigarešu apjoma straujais kritums** – 2010.gadā realizācijai Latvijā novirzīts **par 23% mazāk cigarešu** kā 2009.gadā.

Legālo cigarešu realizācijas apjoma samazinājums pamatā saistāms ar kopējo ekonomisko rādītāju lejupslīdi, kas kopā ar cigarešu cenu kāpumu, ko veicināja minimālās nodokļa likmes palielināšana ar 2010.gada 1.janvāri, ir palielinājis nelegālā tirgus apjomus.

Akcīzes nodokļa likmes arī rada tiešu un būtisku ietekmi uz nodokļa ieņēmumiem – cigaretēm piemērojamā nodokļa likme 2009.gada 1.janvārī tika pielīdzinātas Eiropas Savienībā noteiktajam minimālajam līmenim, taču 2010.gada janvārī tai tika noteikts minimālais sliekšnis – Ls 48 par 1000 cigaretēm.

Ņemot vērā augsto akcīzes nodokļa likmi cigaretēm, komersanti 2010.gadā pielāgojās tirgus pieprasījumam pēc lētākas produkcijas. Cigarillas viegli spēj aizstāt cigaretes, jo tā ir prece ar visai līdzīgām īpašībām kā cigaretes, pie tam:

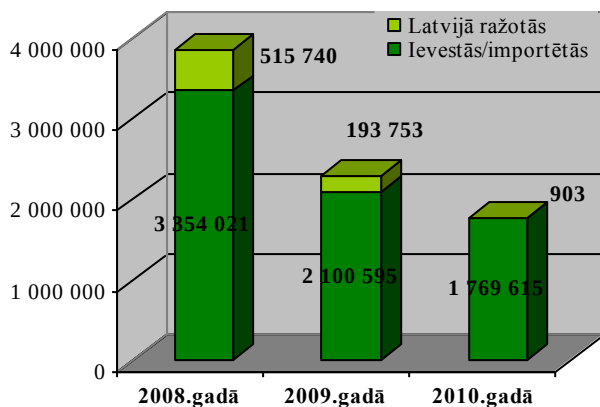
- cigarillām piemērojamā akcīzes nodokļa likme ļauj uzturēt būtiski zemāku preču cenu, jo tā līdz 2010.gada 31.decembrim bija vairāk kā četras reizes zemāka kā cigaretēm (par 1000 cigarillām nodokļa likme ir Ls 11 (no 2011.gada 1.janvāra likme palielināta Ls 24 par 1000 cigarillām), taču cigaretēm – ne mazāk kā Ls 48 par 1000 cigaretēm);
- cigarillu realizācijas cena netiek norādīta uz akcīzes nodokļa markas, kas ļauj lietot plašāku cenu amplitūdu, attiecīgi palielinot tirgotāju peļņas iespējas.

Attiecīgi 2010.gada laikā vairākas reizes palielinājās cigarillu apjoms Latvijas tirgū, taču salīdzinoši zemo tām piemērojamo nodokļa likmju dēļ, uz nodokļu ieņēmumiem tas neatstāja būtisku iespaidu.

2. Patēriņam Latvijā nodotie tabakas izstrādājumi¹

2010.gada decembra beigās Latvijā 25 komersantiem bija spēkā esošas licences akcīzes preču noliktavu turētāju darbībai ar tabakas izstrādājumiem un 11 komersantiem bija spēkā esošas speciālās atļaujas (licences) reģistrēta nosūtītāja darbībai ar tabakas izstrādājumiem.

Patēriņam Latvijā nodotās cigaretes
(tūkst.gab.)

2010.gadā ievestos/importētos tabakas izstrādājumus patēriņam Latvijā nodeva 13 komersanti, viens komersants patēriņam nodeva 2009.gadā Latvijā saražotās cigaretes.

Patēriņam Latvijā nodotie tabakas izstrādājumu apjomi ir rādītājs, kas, papildus akcīzes nodokļa likmju izmaiņām, tūlītēji ietekmē akcīzes nodokļa ieņēmumus valsts budžetā. Visbūtiskāk akcīzes nodokļa ieņēmumus ietekmē cigarešu apjoma izmaiņas, ņemot vērā, ka akcīzes nodokļa ieņēmumi par cigaretēm

sastāda vairāk kā 98% no kopējiem nodokļa ieņēmumiem par tabakas izstrādājumiem.

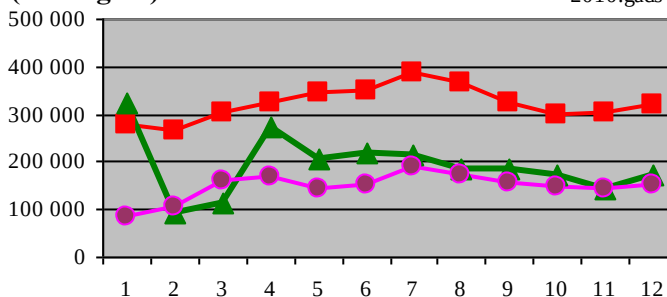
3.attēls

2010.gadā patēriņam Latvijā kopumā nodoti **1771 milj. cigarešu**, kas ir par 524 milj. cigarešu jeb **par 23% mazāk kā 2009.gadā** (skatīt 4.pielikuma 2.tabulu) un **par 54% mazāk kā 2008.gadā**.

Ja vēl 2009.gadā Latvijā ražoto cigarešu īpatsvars kopējā patēriņam nodoto cigarešu apjomā sastādīja 11%, tad 2010.gadā tas sastāda mazāk par vienu procentu. Minētais skaidrojams ar faktu, ka līdz šim faktiski vienīgais cigarešu ražotājs Latvijā - SIA „British American Tobacco Latvia” 2009.gada nogalē pilnībā pārtrauca cigarešu ražošanu Latvijā.

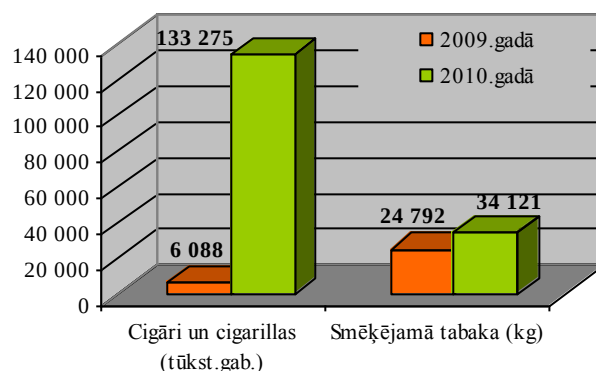
4.attēls

Patēriņam Latvijā nodotās cigaretes
(tūkst.gab.)

Pārējie tabakas izstrādājumi sastāda salīdzinoši mazu daļu no Latvijas tabakas izstrādājumu tirgus, tomēr ar izteiktu pieauguma tendenci. Patēriņam Latvijā 2010.gadā nodots 133,3 milj. cigāru un cigarillu, kas vairākkārtīgi (turpat 22 reizes) pārsniedzis 2009.gadā uz tirdzniecības vietām novirzīto cigāru un cigarillu apjomu (6,1 milj.).

Patēriņam Latvijā nodotie tabakas izstrādājumi

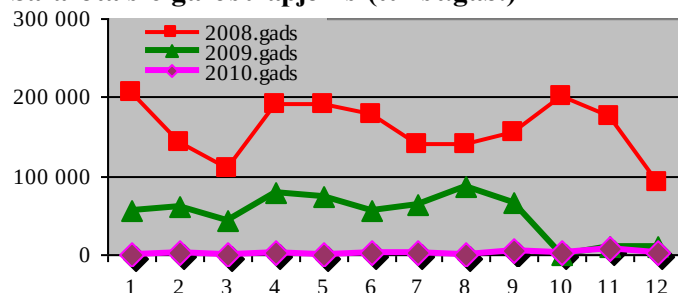
¹ Saistībā ar izmaiņām likumā „Par akcīzes nodokli” šeit un turpmāk VID analītiskajos materiālos iepriekš lietotais termins „izlaists brīvā apgrozījumā” tiek aizstāts ar terminu „nodots patēriņam”, ar to saprotot akcīzes preču daudzumu, kas attiecīgajā periodā nodots realizācijai vai patēriņam Latvijas Republikā.

Arī smēķējamās tabakas apjoms 2010.gadā pārsniedzis 2009.gada līmeni – kopumā patēriņam Latvijā 2010.gadā nodoti 34 124 kg smēķējamās tabakas, kas ir par 37% vairāk kā 2009.gadā.

3. Tabakas izstrādājumu ražošana

Latvijā šobrīd ir divi akcīzes preču noliktavu turētāji, kuriem ir tiesības veikt tabakas izstrādājumu ražošanu, vēl diviem komersantiem ir tiesības veikt tabakas izstrādājumu fasēšanu.

Saražotais cigarešu apjoms (tūkst.gab.)

5.attēls

Līdz šim Latvijā tiek ražotas tikai cigaretes, taču viss apjoms, kas 2010.gadā tiek ražots Latvijā, saskaņā ar komersantu deklarēto, nav paredzēts nodošanai patēriņam Latvijā.

2010.gadā Latvijā saražots 27,6 milj. cigarešu, kas ir par 576 milj. cigarešu jeb **par 95% mazāk** kā 2009.gadā. Viss 2010.gadā saražotais cigarešu apjoms izvests no Latvijas.

4. Tabakas izstrādājumu aprīte citās akcīzes preču noliktavās

Tabakas izstrādājumu aprīte atliktajā akcīzes nodokļa maksāšanas režīmā neietekmē akcīzes nodokļa ieņēmumus valsts budžetā, tomēr ir būtisks akcīzes preču aprītes posms, kas prasa īpašus uzraudzības pasākumus akcīzes nodokļa nodrošinājuma kontroles veidā.

2010.gadā Latvijā kopumā no ES dalībvalstīm un trešajām valstīm ievesti 3256 milj. cigarešu, 234 milj. cigāru un cigarillu, kā arī 44230 kg smēķējamās tabakas. Salīdzinot ar 2009.gada rādītāju samazinājums vērojams cigaretēm – par 37%, savukārt ievestās smēķējamās tabakas apjoms palielinājies par 65% (skat. 4.pielikuma 1.tabulu). Visbūtiskāk palielinājies cigāru un cigarillu ievestais apjoms – vairāk kā astoņas reizes (skatīt 4.pielikuma 1.tabulu), kas skaidrojams ar faktu, ka tabakas izstrādājumu tirgotāji, iespējams, cenšas pielāgoties ekonomiskajiem apstākļiem, patērētājiem cigarešu vietā piedāvājot būtiski lētākās (salīdzinoši zemo akcīzes nodokļa likmju dēļ) cigarillas.

No akcīzes preču noliktavām uz citām valstīm 2010.gadā tika izvesti 1450 milj. cigarešu un 82 milj. cigāru un cigarillu. Savukārt kuģu un lidmašīnu apgādei, kā arī tirdzniecībai beznodokļu veikalos 2010.gadā nodoti 31 milj. ievesto/importēto cigarešu, 107 tūkst. cigāru un cigarillu, kā arī 110 kg smēķējamās tabakas.

5. Cigarešu realizācija mazumtirdzniecībā

Uz 2010.gada decembra beigām Latvijā bija 37 spēkā esošas licences tabakas izstrādājumu vairumtirdzniecībai un 3792 spēkā esošas licences tabakas izstrādājumu mazumtirdzniecībai.

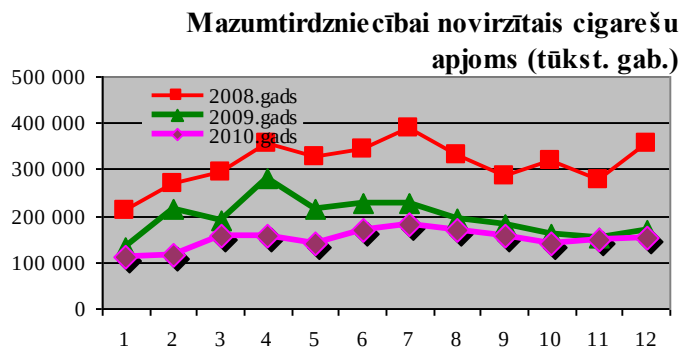
Kā tirgus attīstības tendences būtisks raksturojošais rādītājs ir tabakas izstrādājumu patēriņš valstī. Pēc tabakas izstrādājumu aprītē iesaistīto komersantu

sniegtajiem datiem, iespējams aprēķināt kopējo daudzumu, kas novirzīts realizācijai mazumtirdzniecības tīklā.

Patērētāju vidū vispopulārākās ir "Winston", "Marlboro" un "Chesterfield" markas cigaretes. Populārāko cigarešu nosaukumus un lielākos tabakas izstrādājumu ražotājus un importētājus skatīt 5.pielikumā.

5.attēls

2010.gadā mazumtirdzniecībai novirzīti 1813 milj. cigarešu, kas ir par 543 milj. cigarešu jeb par 23% mazāk kā 2009.gadā, un par 52% mazāk kā 2008.gadā, ko galvenokārt izraisīja akcīzes nodokļa likmes kāpuma veicinātais straujais cenu pieaugums.

Kopš 2009.gada sākuma realizētais būtiskais akcīzes nodokļa likmju palielinājums cigaretēm, ko papildināja no 2010.gada 1.janvāra ieviestā minimālā nodokļa likme, kopējo ekonomisko rādītāju lejupslīde un cenu kāpums, kā arī kaimiņvalstīs iepirkto cigarešu apjoma pieaugums pierobežas reģionos un nelegālā tirgus paplašināšanās ir izraisījis stabilu legālo cigarešu realizācijas apjoma kritumu un attiecīgi arī akcīzes nodokļa ieņēmumu samazinājumu valsts budžetā.